Норуот күүһэ - комүол күүһэ!

ЭНСИЭЛИ

1998 с.
Бэс ыйын
4
күнэ
чэппиэр
№ 63 (8439)

Нам улууһун хаһыата * 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

"Тыл - омук баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биирдии норуот бэйэтин ураты майгыннаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах."

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

Халаан-98

ЭРЭЙЭ, НОЧООТО ЭЛБЭҒЭ БЭРТ

Арбын нэһилиэгин дьаһалтатын үлэһитэ САВВА ВАСИЛЬЕВИЧ КОЛЕСОВ биһиги корреспондеммытыгар манныгы кэпсээтэ:

— Быйыл хаһан да буолбатах түбэлтэбит буолла. Ханнык баҕарар уу аан бастаан хотоол, намыһах сирдэри ылара биллэн турар суол. Оттон быйылгы халаан уута Арбыңңа үрдүк сиринэн халыйан киирэн улаханнык соһуталаата. Ол аата Алдан мууһа хамсаабакка Өлүөнэбитин бүөлээн олох да күүппэтэх сирбититтэн халааннатта.

— Көһөн биэрбэккэ вертолеттар кураанах кэриэтэ кэлитэлээтилэр диэн биллэбиттэрэ. Ол төһө оруннааҕый?

— Оҕо, кырдьаҕас, дьахтар өттө барыта көспүтэ. Сүөһүлэрин көрөөрү сүүрбэччэ дьахтар эр дьоннуун хаалбыттара. Ынах сүөһү барыта лаабыстарга таһаарыллыбыта.Онон биир да ынах, оннооҕор ньирэй ууга былдьамматаҕа. Сылгыларбытын эрдэ үөһэ таһаартаабыппыт.Кэлин истибиппит, батыһан киирбит сурахтаахтара. Онон төһө сылгы ууга барбыта билигин чуолкайдана илик.

Уубут түспэккэ улаханнык эрэйдээтэ да, сүөһүгэ да ночоот таһаарда. Нэдиэлэ устата лаабыстарга турбут сүөһүлэр хайа аанньа буолуохтарай, отторо суох, онон көнньүнэн өлүү саҕаланна. Аны билигин мэччирэңгмит тахса илик— сүөһү өлүүтэ салҕанар. Комбикорм ама кэлиэ дуо...

Дьиэ-уот туһунан этэ да барыллыбат: барыта күөрэлаңгкы.

Туох эмэ көмө оңоһуллара буолуо диэн эрэл санаабытынан олоробут... Маннык балаһыанньа 2005 сылга диэри салҕанан барыа дииллэрин истэн турабын.Дьэ, иэдээн...

— Сыллата ууга барар эрэйэ, ночоото бэрт дии. Ханна эмэ атын үрдүк сир булан көһөр туһунан толкуйдаабаккыт дуо?

— Дьон-сэргэ санаата уларыйда дии саныыбын.Көһөр туһунан кэпсэтэр буолан эрэллэр.

Кэпсэттэ И.СИВЦЕВ

ЭРЭЛБИТ УЛАХАН

Быйылгы халаан уута Үөдэйгэ ыам ыйын 20 күнүгэр балысханнык саба сүүрэн тахсыбыта.

Нэһилиэк баһылыга М.Д.Соловьев салайааччылаах паводковай комиссия түүннэри-күнүстэри кэтээн, бириэмэтигэр дьону, сүөһүнү-аһы уутан күрэтэн, алдьархайдаах ороскуот тахсыаҕын мүлүрүттэ.

Уу кэлиитин кэмигэр улуус дьаһалтатын баһылыгын солбуйааччы А.А.Бочкарев, Ис дьыала улуустааҕы отделын (М.М.Павлов) үлэһиттэрэ, «Айан» автобуснай парка суоппардара дьону-сэргэни эвакуациялааһыңңа түүннэри-күнүстэри түбүгүрэн элбэхтик сүүрдүлэр-көттүлэр, кэллилэр-бардылар.

Түгэнинэн туһанан биһиги нэһилиэк дьоно-сэргэтэ I Хомустаах нэһилиэгин дьоно Үөдэйтэн көһөрүллүбүт дьоңңо туох баарынан көмөлөһөн олохсуппуттарын иһин үтүө тылынан махтанан ааһыахпытын баҕарабыт.

Биир дойдулаахпыт предприниматель Судьаай Дьогүөссэ биэс күн устата сүүстүү килиэби, биир сырыытыгар саахар, бурдук, балык кэнсиэрбэтэ, халбаһыы аҕалан бар дьонугар буор босхо түңгэттэ.

Уу кэмигэр сибээспит быстыбакка үлэлээбитигэр Прокопий Арсентьевич Муксунов дьиэтин-уотун быраҕан туран түүннэри-күнүстэри түбүгүрбүтэ. Ол түмүгэр бэйэтин 8 сүөһүтэ ууга баран улахан материальнай охсууну ылла. Улуус дьаһалтата, нэһилиэк кооперативнай, бааһынай хаһаайыстыбалара бу бэриниилээх үлэһиккэ — Муксуновка хоромньутун сабар сөптөөх көмөнү оңоруохтара дии саныыбыт.

Нэһилиэк 252 дьиэтиттэн 240 дьиэ, бары общественнай тутуулара, производственнай объектар, араас техника, кооперативнай хаһаайыстыба баржата, биирдиилээн ыаллар сүөһүлэрэ, сылгылара ууга бардылар.

Билигин суол уонна электролиния чөлүгэр түһэриллиилэрин үлэлэрэ саҕаланнылар.

Уопсайынан эттэххэ төһө да нэһилиэк бары тэрилтэлэрэ, Үөдэй дьоно-сэргэтэ халаан уутун тэрээһиннээхтик көрсүбүттэрин үрдүнэн, тахсыбыт ороскуот олус улахана нэһилиэк дьонун долгутта. Дьэ бу кэмнэ биһиги атын дьон киһилии сыһыаныгар, амарах санаатыгар, дурда-хахха буолуутугар өссө улаханнык наадыйабыт.

Иннокентий ЗЫРЯНОВ,
хаһыат общ. корр.

САРСЫН — ТУЛАЛЫЫР ЭЙГЭ ХАРЫСТАБЫЛЫН ААН ДОЙДУТААҒЫ КҮНЭ

БИЛИҢҢИ КЭММИТ ИРДЭБИЛЭ

Бириэмэ тутаах кирбиитигэр кэлэн олоробут, ол эрээри планетабыт экологическай быһыытамайгыта мөлтөөн иһэр. Ити иһин аан дойду общественноһа тулалыыр эйгэ харыстабылыгар турунуута улам күүһүрэн иһэр.

Биһиги дойдубутугар бу хамсааһыны бэлиэтээһин сыл ахсын муус устар 22 күнүгэр ыытыллар. Ити күн дойду араас мунуктарыгар тулалыыр эйгэни уонна айылҕаны харыстааһын быһыытынан араас акциялар ыытыллаллар, практическай хамсааһыннар тэриллэллэр.

Экологтар рейдэҕэ барарга бэлэмнэр

Өссө 1970 сыллаахха АХШ-га 10 тыһыынча оскуолалар, 2 тыһыынча университеттар элбэх ахсааннаах үөрэнээччилэрэ уулуссаҕа тахсан планета көмүскэлин — Сир күнүн биллэрбиттэрэ. Онтон ыла бу хамсааһын тэнийдэр тэнийэн билигин 150-тэн тахса дойдуну хабар буолла.

1972 сыллаахха ХНТ сыл ахсын бэс ыйын 5 күнүгэр айылҕа харыстабылын Бүтүн аан дойдутааҕы күнүн ыытарга быһаарыы ылыммыта. Онон ити икки күннэр биһиги олорор сирбитин-уоппутун, тулалыыр эйгэбитин араңгаччылыырга, тупсарарга, кэлэр көлүөнэҕэ сөптөөх олорор усулуобуйаны хаалларарга ананан ыытыллаллар, бэлиэтэнэллэр.

Элбэх ойуурдааҕынан аатырбыт Сахабыт сирэ кэлин кэмҥэ наһаа кэрдиллэн, техниканан үлтү тэпсиллэн айылгылара улаханнык алдьанна. Көтөр-сүүрэр хорҕойор, тохтуу түһэр ойуура аҕыйаан иһэр. Итиниэхэ кыһыннары-сайыннары алдьатыылаах бултааһынынан дьарыктанар браконьердар үтүмэн элбэх хоромньуну аҕалаллар.

Тыынар да салгыммыт кэлин кэмҥэ кэмчитийбиккэ дылы буолла. Бөһүөлэктэрбит истэрэтастара бөҕүнэн-сыыһынан туолла, уматык суох диэн ааттаан помуойалар ыраастаммат буолбуттара олохпут нуорматыгар кубулуйда, ыар сыт ыаллар түннүктэринэн дьиэлэригэр кытта аңылыйан киирэр. Маныаха күн ахсын эбиллэ турар техникабыт таһаарар буортулаах чаанын эбэн кэбистэххэ биһигини тулалыыр эйгэ олус киртийдэ диэни ордук итэҕэтэр.

Холобурга манныгы ылыахха: техника 1 тонна бензини уматарыгар 70-ча кг. буортулаах веществолары салгыңңа быраҕар (кытаанах эттиги — 58 кг., углерод окиһын — 600 кг., азот двуокиһын — 40 кг., сернистэй ангидриты — 2 кг.). Оттон биһиги улууспутунан ортотунан 4 тыһыынча тонна бензин уматылларын өйдөө уонна төһө киртийии тахсарын суоттаа.

Тулалыыр эйгэни харыстааһын аңардас кэлтэй ылыллар уураахтарынан, модьуйсуунан эрэ кыайан быһаарыллыбат туруктаах. Бу боппуруоска нэһилиэнньэ бүттүүнэ кыратыттан улаханыгар тиийэ өйдөөх санаатын ылсан туруннаҕына эрэ кыайтарар боппуруоска кубулуйда. Ким күүһэ кыайарынан, өйө тиийэринэн тулалыыр эйгэбитин ырааһырдар иһин бары турунуох тустаахпыт.

В.БОЧКАРЕВ,
улуустааҕы «Знание» общество председателэ.

Тулалыыр эйгэни харыстааһын туһунан матырыйааллары хаһыат 2, 4 стр. ааҕыҥ

СУЛУСЧААНА-98

Ый анараа өттүгэр, эмиэ маңнайгы чыыпылаҕа «Нам» телерадиокиин тэрийиитинэн «Сулусчаана-98» диэн Нам селотун эдэр телеведущайдарын конкурстара ыытыллыбыта. Бэс ыйын 1 күнүгэр—оҕо көмүскэлин күнүгэр улуустааҕы конкурс буолан ааста.

Конкурска Нам селотуттан уонна улуус икки нэһилиэгиттэн—1 Хомустаахтан, Хатырыктан— барыта аҕыс оҕо кытынна. Кыттааччылар алта көрүнүнэ: бэйэни билиһиннэриигэ, рекламаҕа, сөбүлүүр дьарыкка, көрөөччүлэр болҕомтолорун тардыыга, блиц-интервьюга, музыкальнай нүөмэргэ күрэстэстилэр. Оҕолор бары да талааннаахтара, булугас өйдөөхтөрө, эрдэттэн бэлэмнэммиттэрэ өтө көһүннэ.

Ааспыт конкурска кыттыбыт оҕолортон үс оҕо баар, урукку сырыыга конкурс иһин-таһын барытын билэн, уоппутуран, кинилэргэ арыый чэпчэки буолла. Сорох оҕолор элбэх көмөлөһөөччүлээх сценаҕа тахсыбыттара кэрэхсэбиллээх. Конкурсу көрөөччү элбэҕэ, кыттааччылары өйөөн ытыс таһыныыларын тыаһа улахана оҕолор сүргэлэрин көтөхтө.

Конкурс түмүгүнэн кыттааччыларга араас номинациялар ананнылар. «Мин сөбүлүүр дьарыгым» диэн номинацияны 1 Хомустаахтан Кеша Борисов ылла, «Лучшие репортерские данные» номинацияны Нам 1 №-дээх орто оскуолатын үөрэнээччитэ Саша Лукин ылла, «Лучший диктор» диэн аат Саргы Азароваҕа (1 Хомустаах) иңэрилиннэ, «Художественная речь» ааты Туйаара Осипова (Хатырык) ылла, «Телегеничность» диэн аат Хатырыктан сылдьар Оксана Степановаҕа иңэрилиннэ, «Приз зрительских симпатий» номинация көрөөччүлэр быһаарыыларынан Дима Кулаковскайга (Нам 1 №-дээх орто оскуолата) бэрилиннэ.

Гран-при үрдүк ааты, ол аата маңнайгы миэстэни кыра кылаастарга Аня Сидорова (гимназия) ылла, улахан кылаастарга бу миэстэҕэ Нам 1 №-дээх оскуолатын үөрэнээччитэ Арина Охлопкова тигистэ.

Бу улууска аан маңнай ыытыллар олус наадалаах, эдэр телеведущайдар талааннарын арыйар, кинилэри булар, элбэх үбү-харчыны эрэйбэт конкурс аны сыл аайы ыытыллыа.

Конкурсу Нам селотун араас тэрилтэлэрэ — аптека, УИДьО, тыа хаһаайыстыбатын управлениета, культура управлениета уо. д.а. спонсордаатылар.

В. РЫКУНОВА.

Охтон баранар мастаах,
Уолан баранар уулаах
Орто туруу дойдум...

Үрүн Күөл

АЙЫЛҔА—АЛАҺА ДЬИЭБИТ

Нам улууһугар айылҕаны харыстыыр органнартан сүрүннэрэ айылҕа харыстабылын инспекцията буолар. Бу инспекция начальнига Попов М.С. тэриллэтин үлэтин туһунан хаһыат аҕаааччыларыгар иһитиннэрэр.

Корр.: Михаил Сидорович, бэйэҕин уонна үлэһиттэргин билиһиннэр эрэ. Эһиги тэриллэбит үлэтин сүрүн хайысхата ханныгый?

Попов М.С.: Айылҕа харыстабылын инспекциятын 1993 сылтан салайабын. Приморскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтун бүтэрбитим. Инспекциябытыгар тоҕус үлэһит баар. Икки старшай инспектор—Мохначевскай Р.Н., Ермолаев Ю.П., госинспектор Кривошапкин А.И., Шапошников И.И. Ону таһынан резерваттары (ордук харыстанар айылҕа территориялара — уруккута заповедник диэн ааттанара) Харбаайыны уонна Үрүн

1996 с. 560 га сиргэ 43 тыһ.күб. мас кэрдиллибит. 1997 с. — 353 гаҕа 22 тыһ.240 куб. Ол иһигэр тутуугa — 10 тыһ. 400, саһааҥҥа — 11 тыһ. 840 куб. мас.

та, ордук сайыҥҥы кэмҥэ сокуону кэһэччилэртэн, браконьердартан айылҕаны араҥаччылыыбыт. 1998 сыл биэс ыйыгар 57 сокуону кэһии-ини арыйдыбыт. Ыстараабын уопсай суумата 7 тыһ. солк. тэҥнэстэ. Онтон төлөммүтэ 4 тыһ. солк. кэриҥэ буолла. 1997 сылга барыта 51 мөл. солк. киирбитэ, онтон ыстараапкаҕа 30 мөл. солк. киирбитэ. Ыстарааптан киирбит үп 50 бырыһыаныттан 40 бырыһыана республикаҕа айылҕа харыстабылын фондугар барар, 10 бырыһыана бюджекка киирэр. Онтон хаалбыт 50 бырыһыантан 30-та сокуону кэһээччилэри туппут дьоҥҥо хаалар, 20-тэ бэйэбитигэр айылҕа харыстабылыгар аналлаах мероприятиелаҕа хаалар.

Үлэхан браконьердаһыныһан тайаҕы, хатыыны

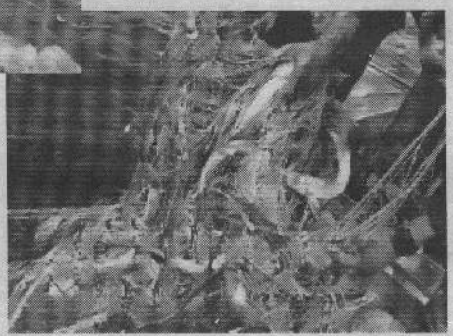

Күөлү көрөр-истэр түөрт егерь баар—Антонов В.Е., Дьяконов В.Н., Кулаковскай И.Д., Кугданов А.М. Үрукку бириэмэҕэ егерь уонна инспектор диэн үлэлэрин хайысхатынан арахсар эбит буоллахтарына билигин тэҥнэстилэр, онон егерьдэр улуус территориятыгар барытыгар үлэлииллэр.

Биһиги тэриллэбит сүрүн үлэтэ—кыылы-сүөлү, көтөрү, балыгы харыстыыр сокуону нэһилиэнньэтэ туһунуутун хонтуруолламаһын. Бу үлэҕэ сүрүн болҕомтобутун ууратыбыт. Нам улууһун территориятыгар олус кыра, нэһилиэнньэтэ элбэх, аны туран куорат чугас, суолбут үчүгэй, улууһу барытын кэриэтэ хабар, аны туран асфальт суол оҥоһулла турар. Онон бултуулатыы тахсааччы үгүс. Ол иһин сыл уста-

Улуус территориятыгар ойуур иэнин 81,1 бырыһыаныгар тиит мас үүнэр. Бэс — 11, хатыҥ — 3,2, харыйа, тэтиҥ, үөт — 4,7 бырыһыаннарын ылаллар. Мас уопсай саппааһа 63,5 мөл.куб. тэҥнэһэр. Мас орто сааһа — 93 сыл.

ыстаатыгар булгааһын аҕыллар, ескетун булт сыаната 7-8 мөл. солк. тэҥнэһэр буоларына. 1997 сылга үстүү дьыала тэрилибитэ. Дьыала арыйыытын бырыһыана аҥара буолар. Былырыын тайах аҕыйаабытынан сибээстэн мараторий тэриллэн тайаҕы бултаччы аҕыйах этэ, онон улахан фактар арыллыбакка хаалбыттара.

Иккис сүрүн үлэбит—салгыны киртитиини утары охсуһуу буолар. Биһиги улууспугар газ киирбитинэн сибээстээн салгыны оннук айылаах киртитэр тэриллэлэр суохтар. Массыналар таһаарар углекислай газтарын бэрэбиэркэлээһининэ үлэлэһиэхтээхпит, элбэх ганы таһаарар массыналааҕы дьон ыстараапталыахтара.

Уу ресурсаларын туругун бэрэбиэркэлиир, ууну киртитиини утары охсуһар—биһиги эмиэ сүрүн үлэбит. Дьон-сэргэ, ордук биэрэк үрдүгэр олороччулар, бөхтөрүн-сыыстарын ууга кутар идэлээхтэр. Халаан уута сайдаан илдьэ барыа диэн. Ол олох сыыһа, ууну киртитэр табыллыбат. Биирдиилээн дьон иһэр, туттар ууларын баһынар буолмахтарына биһиги-ттэн кэҥүл ылыахтаахтар. Уу биэрэгэр объект туттар буоллахха эмиэ биһигиттэн көҥүлэтиэхтээхтэр. Холобур, мебельнай комбинат биэрэк үрдүгэр турара олох сыыһа, ол гынан баран көһөр сирэ суох буолан турарыгар тиийэр. Бу боппуруоска күүскэ киирсэ иликпит. Тоҕо диэтэр экономическай өттүнэн кыаллыбат, ыстараап төлүүр да, көһөр да

1996с. 36 тэриллэ, бааһынай хаһаайыстыба 268 дэлэҥэни быстарбытыттан, 21-гэр 74 гаҕа мас мутуга ыраастамматах, уматыллыбатах.

1997с. 255 дэлээҥнэ быһыллыбытыттан 12 га иэннээх 2 дэлээҥнэ хомуллубакка хаалларыллыбыт.

эйиини уо. д. а.бэрэбиэркэлиибит. Быраабылалары көҥэр, буоллахха ыстараап наһаа үрдүк.

Тыаны харыстааһын эмиэ биһиги линиябытынан барар. Ол эрээри лесхоз-диэн тыаны харыстыыр тэриллэ баар буолан биһиги манна кыттыгаспыт кыра. Үлэбит хайысхата экологическай иитиигэ-үөрэтиигэ эмиэ туһаайыллар, ол курдук, оскуолаларга кинилэр ыҥырыыларынан бэсиэдэлэри ааҕабыт, семинардары ыытабыт. Экологическай пропагандаҕа үлэлэһиэхтээхпит, республиканскай уонна улуустаађы санитарнай мэсэчниктары ыытыыга көмөлөһөхтээхпит. Дьону модьуйан олбуордарын ыраастатыы эмиэ биһиги эбээһинэспит буолар.

1996 сылга саҥа дьиэҕэ киирбиппит. Бу дьиэни хаһаайыстыбаннай нымаҕан үлэһиттэр бэйэбит туппуппут. Куоракка барар харчыттан 50 бырыһыана бу дьиэ тутуутугар ороскуоттаммыта, «Айылҕаны харыстыыр мероприятиелар» диэн ыстатыйанан көрүллүбүтэ.

Корр.: Михаил Сидорович, сылын аайы паводковай комиссияҕа эһиги кыттар буоллаххыт дии?

Попов М.С.: Паводковай комиссияҕа күрүүк киирэбит. Урукку бириэмэҕэ биһиги халаан уутун дьыалатыгар кыттыбат этибит, кэлин кэмҥэ структуралары барытын холбоон, бу дьыалаҕа быһаччы баарбыт. Манна биһиги сүрүн үлэбит диэн лодкалаах дьону мобилизациялаан дьону быыһаһыҥҥа көмөлөһүү. Быйылгы халаан уутугар эмиэ кыахпыт баарынан үлэлэстибит.

1996 с. 29 ойуур баһаара 138,8 га сири хаппыт. Итинтэн 6-та дьон буруйунан, 23-нэ чаҕылҕантан турбут.

1997 с. 12 баһаар көрдүгэнэ 1570 га сиргэ бэлиэтэммит. Онтон 4-дэ нэһилиэнньэ буруйуттан, 6-та өртөөһүнтэн, 2-тэ чаҕылҕантан барбыт.

Улууска 432 тыһ. 024 га иэннээх сиргэ ойуур суугунуур.

В.В.Сергучев, ойуур харыстабылын старшай государственнай инспектора:

— Сыл аайы тэриллэлэр, баһынай хаһаайыстыбалар уонна чааһынайдар өттүлэриттэн маһы көҥүлэ суох кэрдии таһаарыллар. Кыах тиийэринэн кэрийэн бэрэбиэркэни, хонтуруолу ыытабыт. Биир үксүн бензин эҥин көрүллүбэтиттэн, техникабыт үчүгэйдик сүүрбэт. Ол иһин сорох кистээн кэрдээччилэр биллибэккэ-көстүбэккэ хаалаллар.

Былырыын 12 киһи мутуктарын хомуйбакка, умаппакка 84 тыһ. 300 солк. ыстарааптаммыттара. Ону таһынан А.А.Кузьмин салайар «Кэскил» баһынай хаһаайыстыбата 11 кубометр тиит маһы уоран кэрдибитин иһин урукку харчынан 1 мөл. 963 тыһ.солк. ыстарааптаммыта да, билигин да төлүү илик.

1996 с. итинник ньыманан билиҥҥи харчынан 3 тыһ. 085 солк. суумалаах хоромньу таһаарылыбыта.

Корр.: Дьон айылҕаны киртитэр түбэлтэлэрэ биһиги улууспутугар олус элбэх. Чугастааҕы ойуурга киһи кыайан сылдьыбат—ханна бар, барыта бөх-сыыс. Холобур, Даадар үрдүнэн баһынаҕа куулаах бөх, буорсыыс сытарын көрбүтүм. Эһиги ону утары туох үлэни ыытаҕыт?

Попов М.С.: Кырдьык, сорох дьон чугас да сытар свалкаҕа кыайан тиэрпэккэ туох баар кыһыны быһа муспут бөхтөрүн чугас ойуур саҕатыгар куталлар. Биһиги маннык дьону бакаа тута иликпит, киһи көрбөт кэмигэр тоҕоллоро чуолкай. Бу тоҕус киһи село дьонун-сэргэтин барытын кыайан көрбөтө биллэр. Манна хас биирдии киһи үлэлэһиэхтээх, онтон кутар дьон дуоһалара ырааһа суоҕа өтө көстөр. Онтон свалкаҕа бөҕү кутуу бэрээдэгэ тутуһуллубат буолларына биһиги село дьаһалтатыгар эбэтэр олох-дьаһах хаһаайыстыбатыгар ыстараап түһэрэр бырааптаахпыт.

Корр.: Михаил Сидорович, кэпсээниҥ иһин баһыыба, үлэҕитигэр ситиһиилэри баҕарабын.

Кэпсэттэ В. РЫКУНОВА.

Намнаабы лесхоһунан 1997 с. 20 гаҕа 200 куб. ыарыылаах, эмэхтийбит мас кэрдиллибит, ылгаммыт. 10 тыһ.гаҕа маһы үөнтэн-көйүүртэн харыстыыр үлэлэр ыытыллыбыттар.

ПЕНСИОННАЙ ФОНДА: ИЭС-КҮҮС ТӨЛӨММӨТ

Нам улууһун пенсионнай управлениетыгар муус устар 1 күнүн туругунан 689 страховой усуңуос төлөөччү учуокка турар. Ол иһиттэн 35 бюджетнай, 20 тыа хаһаайыстыбатын тэриллтэлэрэ 277 крестьянскай хаһаайыстыбалар, 252 биирдиилээн предприниматель уонна да атыттар бааллар.

1998 сыл тохсунньу 1 күнүн туругунан тэриллтэлэр пенсионнай фондаҕа иэстэрэ 16084 тыһ.солк. (уон алта мөлүйүөн аҕыс уон түөрт тыһыынча) эбит буоллаҕына кулун тутар 31 күнүн туругунан бу иэс 20283 (сүүрбэ мөлүйүөн икки сүүс аҕыс уон үс) тыһыынча солкуобайга тэҥнэстэ. Бу иэс сүрүннээн:

бюджетнай тэриллтэлэр иэстэрэ — 7715 тыһыынча солк.,

тыа хаһаайыстыбатын тэриллтэлэрин иэстэрэ — 5026 тыһыынча солк.

Ордук улахан иэстээхтэр:

«Техкоммунэнерго»	**— 1622 тыһ.солк.,**
УПО ЖКХ	**— 1448 тыһ.солк.,**
ДРСУ	**— 1007 тыһ.солк.,**
ЦУБ	**— 882 тыһ.солк.,**
АО «Эҥсиэлиагрострой»	**— 870 тыһ.солк.,**
ГУП «Модут»	**— 835 тыһ.солк.,**
Управление образования	**— 797 тыһ.солк.,**
УПХ «Нам»	**— 647 тыһ.солк..**

1998 сыл бастакы кварталыгар Нам улууһун пенсионердарын пенсиялара 7,9 мөл.солк. төлөммүт эбит буоллаҕына тэриллтэлэр страховой усунуоһу төлөөһүннэрэ 2,3 мөл.солк. буолла. Бу төлөммүт пенсия 29 %-нын эрэ ылар. Ол аата пенсия 71 %-нын атын улуустар суоттарыгар дотация ылан олоробут.

Страховой усунуос киириитэ мөлтөҕүн биричинэтинэн буолаллар:

1. Бюджетнай тэриллтэлэргэ хамнас төлөммөт.

2. Тыа хаһаайыстыбатын тэриллтэлэрин 1996 сыллаахха реорганизациялааһын. Ол түмүгэр 1997 сыл тохсунньу 1 күнүгэр тыа хаһаайыстыбатын тэриллтэлэригэр тахсыбыт 4 млрд.солк. иэс бүгүҥҥү күҥҥэ дылы төлөммөккө турара.

Тыа хаһаайыстыбатын тэриллтэлэрин иэһин киллэрэр сыалтан Пенсионнай сулууспа департаменын иһинэн Межрегиональнай юридическай киин тэриллэн үлэлээн эрэр. Бу киин тыа хаһаайыстыбатын тэриллтэлэриттэн иэстэрин суотугар тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын тутуохтаах. Ол курдук эт, арыы, балык араас көрүҥнэрин тутар. Бу туһунан чуолкай сибидиэнньэни улуустааҕы Пенсионнай сулууспаттан билсиэххитин сөп.

Ону таһынан Россия үрдүнэн биирдиилээн учуот бастакы этаба — анкетирование бара турар. Биһиги улууспутугар ыам ыйын 15 күнүнээҕи туругунан 5732 үлэһит хабыллан анкета толордулар. Бу анкетаны хас биирдии 14 сааһыттан үөһэ үлэлиэн сөптөөх киһи толорор эбээһинэһэ. Онон бары тэриллтэ салайааччылара, бааһынай хаһаайыстыбалар, биирдиилээн предпринимателлэр, анкетированиенан хабыллыбакка хаалбыт биирдиилээн дьоннор бука бары бэс ыйын 1 күнүгэр дылы пенсионнай управлениеҕа паспорғытын илдьэ кэлэн анкета толороргутугар.

Н.ПОТАПОВ,
Улуустааҕы пенсионнай управление.

ЭБИИ ПЕНСИЯ—КИМ УТАРСАР БААРЫЙ?

Пенсияны ылыыга тэрил

Ама, ким аккаастаныай эбии пенсияны ылартан. Бу ыстатыйаҕа билигин государствоттан ыла сылдьар пенсияны таһынан эбии пенсияны хайдах ылар туһунан кылгастык сэһэргиэхпин баҕарабын.

Пенсия ыла сылдьар аҕамсыйбыт дьон, арааһа, биир түгэни умнубат буолуохтааххыт. Ол тугуй? Россия государствота пенсия тутулун туох да сирэйэ-хараҕа суох кэһиитэ буолар. Холобура, пенсия ааҕыллыытыгар үлэһит киһи үлэлээн-хамсаан хамнас аахсыбыта толору учуоттаммат. Үлэ киһитэ үлэлээн муҥнанан ылбыт ыйдааҕы орто хамнаһын баара-суоҕа үс гыммыт биирин пенсия быһыытынын ылара дуу, суоҕа дуу. Бу улахан баттыгас.

Нам улууһун пенсионнай сулууспатын үлэһитэ Анатолий Степанович Евсеев — пенсионердар күүтүүлээх киһилэрэ.

Итинэн сибээстээн проблема үөскээн тахсар? Бу боппуруоһу хайдах быһаарыахха сөбүй диэн боппуруос үлэһит дьон уонна пенсионердар өйдөрүн-санааларын үүйэ-хаайа туппута ыраатта.

Бу боппуруоска балачча ылсан үлэлээн эрэр «Эрэл» эбии пенсиянан хааччыйыы фонда үлэтин ылан көрүөҕүҥ. Мин саныырбынан бу фонда үлэһиттэрэ нэһилиэнньэни социальнай хааччыйыыга туруулаһан үлэлээн эрэллэриттэн биһиги, сааһырбыт дьон уонна үлэлии сылдьар ыччаттар да астынар буолуохтаахпыт. Фонда үлэһиттэрэ икки аҥар сыл устата үлэлээн-хамсаан дьоҥҥо-сэргэҕэ өйдөтүү үлэни хаһыатынан, радионан уонна телевидениенан ыытан эбии пенсияны ылыыга тэриллтэ үлэһиттэрэ, биирдиилээн дьон балачча дуогабар уурсан үлэлэһэн эрэллэр. Ол курдук, фонданы кытта 340 киһи уонна 46 тэриллтэ дуогабар уурсаннар үлэлэһэ сылдьаллар. Фонда саҥа үлэлээн эрэр. Үһүс сылыгар барда.

Дьон-сэргэ бу фонданы туһалааҕын билэн үлэлэһэн эрдэхтэрэ.

Кырдьыга даҕаны, бүтүн тэриллтэнэн дуогабар уурсан үлэлэһии улахан дьыала. Ол аата тэриллтэ бары үлэһиттэрэ хабыллаллар. Үлэһиттэр пенсияҕа тахсыыларыгар интэриэстэрэ үрдүүрэ сарбахтаммат. Аны тэриллтэ үлэтэ тупсарыгар кыһамньылара эмиэ үрдүөхтээх. Тоҕо? Үлэһит киһи бэйэтин аатыгар сууруллар пенсионнай счета хаҥыырыгар тоҕо кыһаллыбат буолуой? Кыһаллара чуолкай. Тэриллтэ үлэһиттэрин пенсионнай счеттара тэриллтэ төһө бариһы ыларыттан тутулуктанар. Маны таһынан «Эрэл» эбии пенсия фондата мунньуулаах фонданан аатырар. Онон хас сыл ахсын бырыһыан ааҕыллар, ааспыт сылга фонда сыллааҕы орто бырыһыана 34-кэ тиийбит. Холобур, 5000 солкуобай ууруулаах киһи 1700 солкуобай уурдаран ылар. Ити өттүн эмиэ көрүөххэ наада.

Оттон биирдиилээн дьон төһө усунуоһу киллэрэллэриттэн пенсионнай счеттара күн-түүн хаҥыахтаах. Ордук ыччаттар бу дьыалаҕа ылсаллара наада буолсу. Бакаа үлэни-хамнаһы кыайар кэмигэр пенсионнай счеккун хаҥатан, кырдьар сааскар туох да эрэйэ, муҥа-таҥа суох үрдүк кээмэйдээх пенсияны ыла-ыла, сынньалаҥнык сиэннэргин көрөн-харайан олоруоххун сөп. Америка «Форд» диэн корпорациятын биир киһитигэр тиксэр эбии пенсията 3000 долларга тэҥнэһэр. Сайдыылаах государство үлэһиттэрин эбии пенсиялара хайдах курдук үрдүгүй! Биһиги итиннэ дьулуһуохтаахпыт.

Мин биир бэйэм эмиэ бу фонданы кытта дуогабар уурсан үлэлэспитим үһүс сылыгар барда. Сотору кэминэн государствоттан ылар пенсиям таһынан бу фондаттан эбии пенсия ыларбын күүтэбин. Ол аата икки сиртэн пенсия ылыахтаахпын. Бу харчы суоҕар ый аайы эбии пенсия ылан оҕолорбун, сиэннэрбин аһатарбарсиэтэрбэр улахан көмө буолуодии саныыбын.

Онон тэриллтэ салайааччыларын да, үлэһиттэрин да, биирдиилээн дьону да бу кэскиллээх уонна туһалаах дьылаҕа өссө актыыбынайдык ылсан, дуогабар уурсан бу фонданы кытта үлэлэһэргитигэр ыҥырабын. Дьиэ кэргэҥҥэ, ордук ыччатарга туһалааҕа өтө көстөр.

Эбии пенсиянан хааччыйар фонда биир үчүгэй өрүттээх. Фонда билиҥҥи үлэлиир государственнай пенсияттан ордуга диэн пенсияҕа ууруулаах киһи ууруутун нэһилиэстибэ быһыытынан бэйэтин оҕолоругар да, аймахтарыгар да хайа баҕарар хааллрыан сөп.

«Эрэл» эбии пенсиянан хааччыйыы фонда аадырыһа:

677000, Дьокуускай куорат, Толстой уул., 20, тел.:(4112) 42-38-18.

Бу аадырыска суруйан да, кэлэ да сылдьан, телефоннаан да билсиэххитин сөп.

ВАЛЕРИАН НИКИТИН,
фонда ууруулаага, РФ журналистарын Союһун чилиэнэ.

КЫРДЬАҔАС САЛЛААТ

Аҕа дойду Улуу сэриитэ бүппүтэ 53 сылын туолла. Биһиги дьоллоох олохпут иһин туруулаһан охсуспут, сэрии толоонуттан тыыннаах ордон, кыайыыны ситиһэн кэлбит дьоннортон биирдэстэринэн Партизан олохтооҕо, билигин куоракка баар, педагогическай үлэ ветерана Семен Никонович Стручков буолар.

Кини 1942 сыллаахха бэс ыйыгар армияҕа ыҥырыллыбыта. Нөҥүө сылыгар артиллерист үөрэҕин бүтэрэн кыргыһыыга кыттыбыта. Немецтэр кимэн киириилэрэ күүһүрбүтэ. Сир хаппаан ньиргийэр, күн көстүбэт, тыынар тыыннаах ордубат, суостаах-суодаллаах сэриитэ буолбута. Балаҕан ыйын 9 күнүгэр Духовщина диэн куораты босхолоспута. Бу кыргыһыыга Семен Никонович иккитэ ыараханнык бааһырбыта. Кини кыргыһыыга көрдөрбүт хорсун быһыытын иһин «Хорсунун иһин» медалынан наҕараадаламмыта, II-с группалаах сэрии инбэлиитэ буолан дойдутугар төннүбүтэ. Ветеран түөһүн Аҕа дойду сэриитин I ст. ордена «1941-45 сс. Германияны кыайыы иһин» о.д.а. медаллар киэргэтэллэр.

Дойдутугар эргиллээт учительскай институкка үөрэммитэ. Учуутал идэтин баһылаан республика араас оройуоннарыгар учууталынан, завуһунан, директорынан үлэлээбитэ.

Педагогическай үлэ ветерана Партизаҥҥа «Партизанскай Албан аат» музейын аспыта. Саха сиригэр буолбут гражданскай сэрииии көрдөрөр музей экспонаттарын хомуйууга, тэрийиигэ Семен Никонович үгүс сыратын биэрбитэ. Нэһилиэк уонна улуус олоҕун, үлэҕэ ситиһиилэрин кэпсиир баай ис хоһоонноох, тус-туспа отделлардаах музейы аспыта.

В.КОЛЕСОВ.
Партизан.

Хаартыскаҕа: Аҕа дойду Улуу сэриитин активнай кыттыылааҕа, педагогическай үлэ ветерана, улуус бочуоттаах гражданина Семен Никонович Стручков.

ЭДЭР САЛЛААТ

Хамаҕатта олохтоохторо кэргэнниин Ирина Афанасьевна Данилова, Егор Иннокентьевич Егоров уоллара Афоня быйыл күһүн Ийэ дойдутун иннигэр иэһин төлүү армияҕа ыҥырыллан барбыта. Бу күннэргэ Афанасий Данилов сулууспалыыр сириттэн үөрүүлээх махтал урук кэллэ.

«Убаастабыллаах Ирина Афанасьевна уонна Егор Иннокентьевич!

Младшай специалистары бэлэмниир 344 байыаннай оскуола командованиета иһитиннэрэр: эһиги уолгут рядовой Данилов Афанасий ытык иэһин байыаннай андаҕар ирдэбилинэн чиэстээхтик толорор.

Афанасий сулууспалыыр чааһа үлэҕэ үтүө үгэстэрдээх. Уолгут итилэри эрэллээхтик салгыыр уонна чиҥэтэр. Ханнык да ыарахан усулуобуйаттан иҥнибэккэ кини туруоруллубут сорудаҕын толоруууга бары билиитин, күүһүн-уоҕун, дьоҕурун уурар, Россия буойунун аатын үрдүктүк тутар.

Афанасий булугас-талыгас, сытыы өйдөөх уонна инициативалаах. Сулууспатыгар уонна үөрэҕэр талаһыытынан Ийэ дойдутун иннигэр иэһин төлөөһүҥҥэ үтүө суобастаах сыһыанынан холобуру көрдөрөр.

Биһиги Армиябыт — норуот армията. Россия дьоно хас биирдии буойуҥҥа төлөннөөх патриоту уонна хорсун көмүскээччини көрүөхтэрин баҕараллар. Афанасий Данилов кинилэртэн биирдэстэрэ.

Эһиги холобурга сылдьар уолу төрөтөн, иитэн-үөрэтэн, киһи-хара оҥорбуккутугар истиҥ махтал тылларын тиэрдэбит! Эһиэхэ кытаанах доруобуйаны, үтүө дьыалаҕытыгар ситиһиилэри баҕарабыт!

Убаастабылы кытта: В.СВИРИДЕНКО, младшай специалистар 344 байыаннай оскуолаларын начальнига.

Г.СМИРНОВ, оскуола начальнигын иитэр үлэҕэ солбуйааччы.
Кулун тутар 31 к. 1998 с.»

Хаартыскаҕа: рядовой Афанасий Данилов.

Сахабыт сирэ барахсан Аан дойдуга саамай ыраас, тыытыллыбатах айылҕалаах диэн аҕыйах сыллааҕыта билләрэ. Ону баара киһи аймах обургу тулутуохпут дуо — түргэн үлүгэрдик ыһан-тоҕон, киртитэн бүтэрэн эрэбит.

Ол да буоллар Саха сирин айылҕатын билсэ, Сир шарын биир кэрэ миэстэтин экологиятын хайдах араҥаччылыыр суолу тобула тас дойдулартан элбэх киһи кэлэр. Айылҕа харыстабылын инспекциятын үлэһиттэрэ былырыын Японияттан, Америкаттан сылдьар экологученайдары көрсөн улууспут сирин-уотун көрдөрбүттэрэ, билиһиннэрбиттэрэ, айылҕа харыстабылыгар кинилэр хайдах үлэлииллэрин билсибиттэрэ.

Эһиги бу хаартыскаҕа американецтары кытары сырыыны көрөбүт.

ЭКОЛОГТАР ТЭРИЙИИЛЭРИНЭН

Ыам ыйын 30 күнүгэр республикатааҕы экологическай комитет уонна «Дьулуур» сүүрүү обществотын тэрийиилэринэн Табаҕаттан Төхтүргэ дылы 12 км. 700 м. усталаах дистанцияҕа республикатааҕы Экологическай сүүрүү тэриллэн ыытылынна. Манна Мэҥэ-Хаҥаластан, Хаҥаластан, Якутскайтан икки, Горнайтан, Намтан хамаандалар кыттан бирдиилээн уонна дьиэ кэргэнинэн сүүрүүлэрэ буолла. Барыта 100-тэн тахса киһи 5 сааһыттан 80-гар тиийэ саастаахтар кытынныылар.

Бииһиги улуустан 8 киһи баран бу хамсааһыҥҥа кыттан күрэхтэстилэр. Хомойуох иһин Иван Охлопков (Үөдэй), Андрей Бурнашев (Көбөкөн), Ион Васильев (Модут). I Хомустаахтан эдэр сүүрүк уолаттар курдук күүстээх сүүрүктэрбит кыайан хомуллубакка, тэрээһин мөлтөҕүттэн кыттыыны ылбатылар. Дьиэ кэргэнинэн сүүрүүгэ эмиэ хамаандабыт суох буолан биэрдэ. Сыл аайы ыытыллар манньык сүүрүүгэ кэлэр өттүгэр тэрээһиннээхтик кыттар наада.

Анаабыт курдук үчүгэй күн доруобуйаларын тупсарыан баҕалаах 100-тэн тахса сүүрүк Табаҕаттан стартаан баран мыраанны илим хотоҕоһун курдук субуһан өрө дабайан Төхтүр диэки түһэ турдулар. Бу 12 км. кыттааччы эрэ барыта толору сүүрэр буолбатах. Ким тоһо кыахтааҕынан 3, 5, 7 км.-нан түмүктээн истилэр. Холобур, Дьокуускай куораттан кыттыбыт үс 60-лаах эмээхситтэр бэйэлэрин кыахтарын иһинэн сүүрдүлэр. Биэс уонна сэттэ саастаах эдэр кыттааччылар эмиэ кылгас дистанцияҕа сүүрдүлэр.

Күрэхтэһии түмүгүн саастарынан бөлөхтөргө арааран таһаардылар.

Республика биир билиилээх сүүрүгэ медик Татьяна Жиркова итиччэ дистанцияны 50 мүн. 42 сөк. кэлэн кыахтаахтык бастаата. Атын да сүүрүктэрбит көрдөрүүлэрэ куһаҕана суохтар. Ол курдук I Хомустаахтан кыттыбыт Семен Охлопков, Нам сүүрүгэ Николай Рыкунов, I Хомустаах ыччата Афоня Охлопков бэйэлэрин бөлөхтөрүгэр бириистээх иккис миэстэни ылан харчынан бириэмийэлэннилэр. Хамаҕатта сүүрүгэ Паша Степанова бэйэтин бөлөҕөр үһүс миэстэни ылан биһирэннэ. Инньэ гынан бииһиги улуустан кыттыбыт 8 сүүрүктэн 5-һэ бириистээх миэстэҕэ тиксэн кыайыы-хотуу кынаттанан кэллибит. Күүстээх сүүрүктэрдээх бөлөххө түбэһэн С.Жирков, И.Марков сэттис миэстэлэннилэр, П.Наумов 50 саастаахтарга дьылы бөлөххө төрдүс түмүгү көрдөрдө. Бииһиги биир дойдулаахпыт куорат «Дьулууруттан» кыттыбыт Роман Колесов бастакы миэстэни ылан чемпионнаата. Дьиэ кэргэнинэн түмүккэ куораттар уонна горнайдар кыахтаахтык бастаатылар.

Түмүгү таһаарыыга экология комитетыттан, улуустарга үлэлиир экологтар кэлэннэр араас бириистэри туттардылар. Бииһиги улуустан тиийбит Р.Н.Мохначевскай икки бэртээхэй мончуута суукканан сүүрүүгэ Россияҕа бэһис миэстэлээх Николай Маччитовка тигистэ. Чемпионнаабыт Т.Жиркова хара саһыл тириитинэн, курустаал иһитинэн биһирэннэ.

Атын улуустары кытта тэҥнээн көрдөххө бииһиэхэ сүүрүүнэн маассабайдык дьарыктаныы киэҥник тарҕана илик. Хайыһарга үөдэйдэр, сүүрүүгэ I Хомустаахтар ылсан дьарыктанан эрэллэрэ эрэр биһирэниэн сөп. Атын нэһилиэктэргэ уонна улуус киинигэр тоҕо эрэ наар сүүрэр дьоннор эрэ дьарыктаныахтаахтарын курдук өйдөбүл үөскээн хаалбыт. Онон тоһо кыалларынан улууска маассабай сүүрүүлэри тэрийэр наада. Бу өттүгэр Горнай улууһа, чурапчылар атыттарга холобур буолаллар. Оттон куорат сүүрүктэрин туһунан этэ да барыллыбат.

Республикаҕа ыытыллыбыт бастакы сайыҥҥы сүүрүүнү бииһиги спортсменнарбыт куһаҕана суох саҕалаатылар. Итинник салҕанан бара туруон баҕарабыт.

Григорий ЭВЕРСТОВ.

ИҺИРЭХ ТЫЛЛАР

Күндүтүк саныыр киһибитин тапталлаах ийэбитин **ФЕДОРОВА ЕЛЕНА ПРОКОПЬЕВНАНЫ** 50 сааскын туолбут үбүлүөйгүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьолу-соргуну, эдэрдии уҕараабат эрчимнээх сылдьаргар. Өссө даҕаны дьон-сэргэ убаастабылын туһанан уһуннук үлэлии-хамсыы сылдьаргар, аймах-билэ дьонуҥ сылаас сыһыаннара эйигин куруук арыаллаатын!

Кэргэниҥ, уолаттарыҥ,
кийииттэриҥ, сиэннэриҥ.

БИЛЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

СУРУТУУ-98

Эмиэ урукку курдук дьиэлэригэр сурутуон баҕалаахтары испиэһэктээн, редакция үлэһитэ дьиэҕэр тиийэн суруйуутун тэрийэбит. Ким баҕалаах дьоннорунан илдьит ыытан эбэтэр манньык телефоннарынан сакаас оҥоруоххутун сөп: 21-3-32; 21-4-96.

«Эҥсиэли» редакцията.

Хаһыат ыам ыйын 2 күнүнээҕи нүөмэрэ республикатааҕы типография буруйунан оптуорунньукка кыайан тарҕатыллыбата.

УБААСТАБЫЛЛААХ НАМ УЛУУҺУН ОЛОХТООХТОРО!

Республикаҕа төрөппүттэрэ сэриигэ баран өлбүт эбэтэр сураҕа суох сүппүт дьон испиэһэктэрэ бэлэмнэнэринэн сибээстээн, социальнай харалта управлениетыгар дакаастыыр докумуоннутун илдьэ кэлэн испиэһэккэ суруттарарҕытыгар көрдөһөбүт.

Социальнай харалта управлениета.

Прошу вернуть за вознаграждение вод.удостоверение № АГР-44340314, ВР-605631 выданное на имя Новгородова Г.Г. 2/XI-94 г. Намским ГАИ. Обращаться по телефону 23-3-06.

ПОКУПАЙТЕ РАССАДУ!

Намское училище социальной реабилитации реализует рассаду овощных и цветочных культур по цене за 1 шт.

1. Огурцы — 6 руб.
2. Томаты — 6 руб.
3. Цветы летние — 5 руб.
4. Кабачки — 5 руб.
5. Перец сладкий — 5 руб.
6. Дыня — 5 руб.
7. Капуста — 3 руб.

Обращаться по адресу: Графский Берег, учебное хозяйство-рассадник. Время работы: с 9 до 17 ч. с перерывом на обед с 12 до 13 ч.

Администрация.

ПЕНСИОНЕРДАР ИСТИИЛЭРИГЭР

Саха Республикатын пенсионнай сулууспатын Департаменын бу дьыл ыам ыйын 26 күнүнээҕи 01-10/344 №-дээх бирикээһигэр олоҕуран пенсияны тиһэрдии уочаратыгар уларыйыылары биллэрэбит:

ПЕНСИЯНЫ ТИЭРДИИ САҤА УОЧАРАТА

1. Сбербаан отделениетыгар лицевой счеттарга түһэрии.
2. Дьиэҕэ тиэрдэн биэрии.

Манан сибээстээн пенсионердар сбербааҥҥа аһыллыбыт сберкиниискэҕит нүөмэрин Пенсионнай сулууспаҕа биллэрэргит наада.

Пенсионнай сулууспа управлениета.

Үстээх, быйылгы төрүөх ньирэйдээх, элбэх үүттээх ынаҕы атыылыыбыт. Сыаната кэпсэтии быһыытынан эбэтэр атастаһыахпытын сөп.

Билсэр тел: 22-7-56.

ЭКОЛОГИЯ КЭҺИЛЛИИТИН ЫАРЫЫЛАРА

Улуустааҕы киин балыыһа кылаабынай враһын методическай үлэ тэрээһинигэр солбуйааччы Макарова Матрена Григорьевна биэрбит даннайдарыгар олоҕуран эһиэхэ манныгы билиһиннэрэбит:

1997 сылга 1016 инфекциялаах ыарыы баара бэлиэтэммит. Искэн—209, онтон кутталлааҕа 14, ол иһигэр биир оҕо. Вируснай гепатит—24, дизентерия—13, өһоҕос инфекцията—7 түбэлтэ бэлиэтэммит.

1998 сыл биэс ыйыгар 15 кутталлаах искэннээх киһи учуокка турбут, онтон тоҕуһа дьахтар. Онтон инфекционнай ыарыы ахсаана барыта 119 буолбут. Кутталлаах искэн 1000 киһиэхэ 1995 сылга 2,56, 1996 сылга 3,9, 1997 сылга 4,0. Онтон абсолютнай даннайынан ыллахха, 1995 сылга 25 киһи учуокка турбут, ол иһигэр биир оҕо, биир подросток, 1996 сылга 27 киһи учуокка турбут, ол иһигэр биир оҕо. 1997 сылга 14 киһи учуокка турбут, 1998 сыл биэс ыйыгар 15 киһи саҥа учуокка турбуттар. Бүгүҥҥү күҥҥэ улуус үрдүнэн манньык ыарыылаах 56 киһи баара биллэр.

Кутталлаах искэннээх дьон өлүүлэрэ олус үрдүк, холобур, 1995 сыллаахха 15 киһи, 1996 сыллаахха 31 киһи, ол иһигэр биир оҕо, 1997 сыллаахха 12 киһи, ол иһигэр биир оҕо өлбүттэр.

Ордук ханнык орган бу ыарыыга ылларымтыа эбитий диир буоллахха, пищевод, куртах, бронха, молочнай железа, тыҥа.

Киһи доруобуйатыгар олус кутталлаах үөһэ аатаммыт ыарыылар сүрүн биричиинэтинэн экологиябыт киртийиитэ (онно киирэр уу, салгын киртийиитэ уо. д. а.) буолар. Ону таһынан аһыыр аспыт экологическай өттүнэн хаачыстыбата суоҕа эмиэ бу ыарыылар сүрүн төрүөттэринэн буолар. Арыгы, табах—бу эмиэ ити ыарыылар арахсыспат аргыстара.

В. РЫКУНОВА.

ИДЬУО ИҺИТИННЭРЭР

Ыам ыйын 25-тэн 31-гэр диэри 6 быһылаан бэлиэтэннэ. Ол курдук өрүс хапаанныыр кэмигэр Нам селотугар үлэтигэр барбыт Протопопов А.А. тэннэ илигин биллэрдилэр, ирдэбил барар. Селоҕа ыал кыпадьыапкатын алдьатан бородууктаны уордулар. Ол курдук Хамаҕатта оскуолатын остолобуойуттан 310 солк. суумалаах аһы-үөлү уордулар. Манньык түбэлтэ Модукка эмиэ таһаарыллынна. Манна уорбаланан оскуола 11-с кылааһын үөрэнээччилэрэ Винокуров В., Бугаев С., Макаров И. тутуллуннулар, уоруллубут тэннэрүллүннэ. Нам селотугар тутупла турар уһаайбаттан аҕыс мас сыына кумаҕы уоран таспыттара билиннэ. Село биир уулуссатыгар эдэр киһини хапаабыттарын биллэрдилэр.

Бу түбэлтэлэргэ, быһыпааннарга бэрэбиэркэлэр, сиилиэстийэлэр ыытыллаллар. Ааспыт нэдиэлэҕэ 8 киһи бытархай күлүгээннээһин иһин милицияҕа аҕалыллынна, 10 киһи арыгылаан түбэстэ.

ДНД-га «Промкомбинат» ААО-тан 1 киһи, Намнааҕы санэпидстанцияттан 4 киһи массыыналардаах дьуһуурустубаҕа сырыттылар. Оттон «Намулусснаб» МУП-тан, «Быткомбинат» КП-тан, алмааһы кырыылыыр заводтан, «Сельхозтехника», «Эҥсиэлиагростройтан» биир да киһи ДНД-га тахсыбата.

Хатыҥ-Арыы орто оскуолатын коллектива бэйэтин үлэһиттэригэр Пермякова П.Д., Пермякова М.Д. уонна Гаврильева Е.Н. кинилэр тапталлаах балтылара, Москватааҕы экономическай институт II-с курсун студентката

ДЬЯКОНОВА
Лариса Николаевна

соһумардык өлбүтүнэн дириҥ кутурҕанын биллэрэр.

РЕДАКТОР — В.Г. КАСЬЯНОВ.
тел. 21-3-32
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — **21496**; иллюстрация уонна реклама (секретариат) — **21640**; бухгалтерия — **21332**; факс — **21332**; "НАМ" ТРК — **21632**; редакционнай издательскай система — **21141**

Сурукка аккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйыҥ.
Автор этэрэ мэлдьи хаһыат санаатыныын биир буолбат.

Учредителлэр: Нам улууһун дьаһалтата, "Сахаполиграфиздат" национальнай компания.
СР бэчээт уонна маассабай информация көҥүлүн көмүскүүр регинальнай инспекциятыгар регистрацияламмыт нүөмэрэ — Я 0085.

"ЭҤСИЭЛИ" - Нам улууһун хаһыата.
678040, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1.

Талылынна уонна таҥылынна "Эҥсиэли" хаһыат редакционнай-издательскай систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга "Сахаполиграфиздат" НИПК бэчээттэннэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,5 бэчээт. лиис.
Индексэ — 54889. Тираһа — 2250
Бэчээккэ илии баттанна -12:00 ч, 3.06.98 с.
Сакааһын №-рэ — 63